מעשה רוקח על המשנה — בבא קמא

במסכת זו יש עשרה פרקים והתחלת אותיות עולים תרפ"ו וסופי אותיות עולים תשע"ג – כל זה צריך טעם. והנה במשנה ראשונה ארבעה אבות נזיקין כבר האריך ברעיא מהימנא פרשת משפטים, וקודם שנבא לדברי קדשו ולכלל המסכת נבאר תחלה התחלת פרק ראשון וסיום פרק ראשון שמסיים הגמרא (בבא קמא יז, א) "כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים זוכה לנחלת שני שבטים יוסף וישכר וכו'", ובזה מסיים הדרן עלך ארבעה אבות, ולכאורה אין למאמר זה שום שייכות שם. וגם לפני מאמר זה מיירי שם הגמרא במלכי יהודה, בדוד ושלמה וחזקיה מלך יהודה, וכל זה צריך ביאור.

ונלע"ד לבאר על פי פשוטה שחז"ל הורה לנו תקנה להנצל מד' אבות נזיקין אלו, שהמה ראשי הקליפות כאשר נבאר בע"ה, לכן סיימו הפרק בזה "כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים זוכה לנחלת שני שבטים יוסף וישכר", שב' שבטים אלו עסקו בזה כמבואר בכל המפרשים. ישכר עסק בתורה הרבה כמו שמבאר בפסוק שמביא שם בסיום הפרק. ויוסף עסק הרבה בגמילות חסדים שזן כל בית אביו במצרים. וגם חזקיה מלך יהודה שמביא שם הִרְבה לעסוק בתורה כידוע. ובודאי כל השבטים המה קדושים כולם שבטי י"ה, מכל מקום לארבעה מהם מצינו מעלה יתירה. והיינו, שבט לוי ויהודה ויששכר – אלו ג' יש להם מעלה בתורה וכמבואר ביומא (דף כו.) "לא מצינו צורבא מרבנן דמורה אלא דאתי משבט לוי ומשבט ישכבר". ומקשה הגמרא "ואימא נמי יהודה דכתיב יהודה מחוקקי". ומשני "אסוקי שמעתא אליבא דהילכתא קאמינא", כלומר שבט יהודה אף על פי שהמה חכמים גדולים מכל מקום אינם מסקים שמעתא אליבא דהילכתא כמו שבט לוי ויששכר. נמצא דג' שבטים אלו יש להם מעלה בתורה, ושבט יוסף יש לו מעלה בגמילות חסדים.

ובזה תמצא דבר נפלא ששבטים אלו מכניעים ד' אבות נזיקין אלו. דהיינו יוסף ויששכר מכניעים ג' אבות שור בור הבער. כשתחשוב ג' אלו תמצא מכוון כמנין "יששכר יהוסף". דוק ותשכח. ואחד מב' שבטים, לוי או יהודה, מכניע קליפת מבעה. דמבעה זה אדם כמבואר בגמרא לרב. ולזה תמצא אדם עם הכולל עולה כמנין לוי. וכשתחשוב לוי במילוי – למ"ד וי"ו יו"ד – עם הכולל עולה כמנין מבעה במכוון. נמצא דשבט לוי מכניע קליפה זו.

או יהודה שהיה מלך וממנו נמשכה מלכות בית דוד, וכשתחשוב "מלך יהודה" עם הכולל תמצא כמנין "מבעה" עם האותיות. נמצא מבואר מאוד שלכך הזכירו חז"ל בסוף הפרק ג' שבטים אלו – יהודה יוסף יששכר – להורות שג' שבטים אלו, על ידי תורה וגמ"ח שהתעסקו בהם, מכניעים ארבעה אבות נזיקין אלו שהזכיר בראש הפרק. וזהו פשוט שזהו כונת הדרן עלך ארבעה אבות.

והא דלא הזכירו לוי גם כן – היינו משום דלא איצטריך. דאחד מהם, לוי או יהודה, מכניע מבעה כדכתבתי.

ובזה מדויק מאוד במה שאמר "חזקיה מלך יהודה", ולכאורה תיבת "מלך יהודה" מיותר, וכי לא ידענו שחזקיה היה מלך יהודה? ולדידי ניחא מאוד. וקל להבין.

והואיל דאתי לידן נימא בה מילתא טבא בקושיא זו שב' תיבות "מלך יהודה" הוא מיותר. ולשון רש"י לכאורה הוא תמוה שכתב בד"ה זה חזקיה מלך יהודה "לישנא דש"ס הוא ולא לאשמועינן דזהו חזקיה דהאי קרא בחזקיה כתיב אלא אגב אורחיה דמפרש מאי כבוד עשו לו כמותו נקיט ואמר הכי". ולכאורה דברים אלו תמוהים שבא ליישב לשון הגמרא ולא יישב כלום, דהא לפני זה איתא בגמרא "וכבוד עשו לו במותו שהושיבו ישיבה על קברו", ולמה לא פירש שם הגמרא "זה חזקיה מלך יהודה", אלא סמיך על הידוע שזה הפסוק מדבר בחזקיה, ואם כן למה מפרש כאן?

לכן נלע"ד כונת רש"י שדוקא כאן שמפרש הכבוד שעשו לו היינו שיצאו לפניו שלשים וששה אלף חלוצי כתף, וכמו שכתבו תוס' לו בגימטריא הכי, ולכן הוצרך הגמרא לפרש "זה חזקיה מלך יהודה" דלכאורה קשה הא מבואר במס' מועד קטן (דף כה.) תלמיד חכם שמת הכל חולצין עליו הכתף, ומכל שכן בחזקיה שהיה מרביץ תורה בישראל עד אין סוף שהיו הכל בקיאין אפילו בדיני טומאה וטהרה, והוא היה דורש בתריסר רבוא אנשים כמבואר בסנהדרין, ואם כן מאי רבותא שיצאו לפניו ל"ו אלף חלוצי כתף ולא יותר? הלא כל ישראל היו מחויבים לחלוץ כתף?

לכן מפרש הגמרא "זה חזקיה מלך יהודה" דייקא, ואיתא במס' שבת שמנהג של יהודה היה שהלכו הספדנים אחר המטה ומנהג בני הגליל הלכו לפני המטה. ובזה מבואר שבאמת כל בני יהודה הלכו אחר המטה חלוצי כתף אך הפסוק והגמרא אתו להורות שהיו לו כל כך תלמידים מבני הגליל עד שיצאו ל"ו אלף חלוצי כתף לפני המטה דייקא. נמצא מדוקדק הלשון בגמרא "וכבוד עשו לו במותו זה חזקיה מלך יהודה" דייקא שיצאו לפניו ל"ו אלף מבני הגליל.

ונחזור לענינינו, שד' אבות נזיקין המה ראשי קליפות. וקליפה ראשונה שור הוא עשו. דכשתחשוב עשו במילוי – "עי"ן שי"ן וא"ו" – עולה תק"ג, ועם ג' שורשי אותיות מכוון מנין "שור", והוא שור המועד.

ובמה שכתבנו מבואר ממילא פסוקי פרשת וישלח בשליחות יעקב לעשו ואכתוב בקיצור נמרץ. שאמרו המלאכים ליעקב שעשו הולך לקראתו וארבע מאות איש עמו, ודאי אין מקרא יוצא מידי פשוטו שהיה עמו ת' איש אבל מרמז עוד ברמז וסוד שהיה עמו ארבע ראשי קליפות אלו, ור"ת שלהן שבמ"ה כידוע. ולזה כשתחשוב ג' תיבות "ארבע מאות איש" עם הכולל עולה כמנין ארבע אבות שבמ"ה עם ג' תיבות. דוק ותשכח.

אבל יעקב אבינו ידע זה ברוח הקודש שיבא עם ד' קליפות אלו ולכן הקדים רפואה למכה ושלח לו בשליחותו "ויהי לי שור וחמור צאן ועבד וגו'", וידוע דאיתא במדרשים שור זה יוסף, חמור זה יששכר, עבד זה דוד המלך. ומבואר מאוד במה שכתבתי דיוסף ויששכר יש להם כח להכניע ג' קליפות שור בור הבער. ודויד המלך יש לו כח להכניע קליפת מבעה כמו יהודה בעצמו ולכך "דויד המלך" עם ב' תיבות עולה כמנין מבעה עם האותיות.

ובזה נבא לביאור המסכת שגם כלל המס' מורה על כל זה שכתבתי ולכך יש בה עשרה פרקים כנגד אות י', שג' שבטים אלו כולם מתחילין באות יו"ד. והכח של ג' שבטים הוא זכות התורה וגמילות חסדים, ולכן התחלת אותיות מן העשרה פרקים עולה תרפ"ו כמנין התורה ע', שיש ע' פנים לתורה. וסופי האותיות עולה תשע"ג כמנין יהוסף גמילות חסדים עם הכולל. דוק בכל זה שכתבתי ותמצא נחת.

ולדידי ממילא מבואר קושיות המפרשים למ"ד מבעה זה אדם אמאי לא תני אדם, וכן למ"ד זה שן אמאי לא תני שן. וכן בהבער אמאי לא תני אש. ובזה שכתבתי מבואר הכל שרבינו הקדוש אתי להורות שזכות ג' שבטים אלו מכניעים ד' קליפות אלו, לכן הוצרך להעמיד תיבות אלו שיהיה המנין מכוון ממש.

ואפשר לומר עוד שארבעה אבות נזיקין אלו מרמזין ארבעה רשעים שרצו להגביר כח הטומאה בעולם וכמו שהארכתי קצת במס' מגילה. והראשון היה קין מסיטרא קינא דמסאבותא והרג אחיו הבל שהיה מסטרא דקדושה.

וזהו שאמר כאן "ארבעה אבות נזיקין הן השור", היינו עשו כדכתבתי דכשתחשוב עשו במילוי – עי"ן שי"ן וא"ו – עולה תק"ג, ועם ג' אותיות שרשית עולה מנין "שור", והוא שור המועד שור המזיק ברשות הניזק שבא לתוך בה"מ והחריב אותו כאשר נבאר בע"ה באריכות קצת. ושלשה אחרים – בור מבעה הבער – כשתחשוב אותם ועם האותיות עולים כמנין קין פרעה המן עם הג' כוללים. דוק ותשכח. ואף שאיני יכול לכוין כעת אחת נגד אחת מכל מקום שלשתן מכוונין נגד שלשתן.

ומשום האי טעמא הקדים השור שהוא עשו ואף שהיה קין קודם, מכל מקום כולל התנא הנך שלשתן יחד משום דלא נתקיים מחשבתן הרעה, מה שאין כן עשו, אף שמחשבתו הרעה שכנגד יעקב לא נתקיימה, מכל מקום גברה ידו בעונינו בחורבן בית שני ועשה מעשים בפועל, לכך הקדים אותו. ועוד קאמינא שקליפת קין כבר נרמז במילת "נזיקין" שיש בו קין בהדיא וממנו נמשכו כל הנזיקין כידוע. ומכאן תראה שהנוסחא היא נזיקין בנו"ן פשוטה ולא באות ם' סתומה.

ומעתה נבא לבאר איזה משניות במסכת ונפתח בס"ד במה שהתחלנו ברעיא מהימנא פרשת משפטים דף קי"ח. איתא שארבעה אבות נזיקין אלו המה כנגד המרכבה הקדושה, את זה לעומת זה עשה אלהים כמו שיש במרכבה הקדושה שנא"ן – שור אריה נשר ונו"ן פשוטה הוא בסוד אדם דאיהו סוד אדם. נמצא בתיבת "שנאן" מרומז שור נשר אריה אדם דקדושה, כן יש בס"א ארבעה אבות נזיקין והתחלה דלהון שור וסיומא דלהון אדם מועד. הגם שמקצת דבריו מחולקים עם גמרא דידן שהוא כתב מבעה היינו אש והוא אחד עם הבער ובגמרא לא מסקינן הכי – בודאי דברי קדשו המה על פי סודות ובכמה דוכתי מצינו כן שהוא מחולק עם הגמרא. וכתב שם שור מועד היינו ס"מ אעל לבי מלכא רבוניה בארבע אבות נזיקין דיליה דאינון עון ומשחית אף וחמה דכולהו מועדין לקלקל. בגופא דיליה הרביץ על הכלי, מזבח מנורה שלחן, ושברתן וכו' דחשיב שם ארבע אבות בשור – גופא שן רגל קרן. ותמצא ד' אלו – גופא שן רגל קרן – עולים כמנין עון משחית אף וחמה.

ובזה מבואר לשון משנתינו דתנא מנינא "ארבעה אבות נזיקין", ולכאורה תיבת "ארבעה" מיותר אלא שהוא מרמז על ארבעה אלו.

וקאמר שם (זהר חלק ב קיח, ב) "הבור דא נוקבא בישא וכו'" עד "ולא עוד אלא זונה דאיהי מבעה היינו אש, "ויצת אש בציון וכו'", יעו"ש בדברי קדשו.

ובזה נבא לבאר בס"ד המשנה (משנה בבא קמא ו:ו) "גמל שהיה טעון פשתן ונכנס פשתונו לתוך החנות ודלקו בנרו של חנוני והדליק את הבירה, בעל הגמל חייב. הניח חנוני נרו בחוץ חנוני חייב". וצריך להבין דברי חכמים וחדותם למה נקטי דוקא גמל שהיה טעון פשתן? גם פתח בחנות וסיים בבירה? ועוד כמה דקדוקים. ויבואר הכל בדרך נפלא.

שידוע שגמל היא הקליפה וגם פשתן היא מחלק ס"א, כידוע שקין קרב פשתן. וכשתחשוב "גמל טען פשתן" עם ג' תיבות תמצא כמנין עון ומשחית אף וחמה עם התיבות והכולל. כלומר שזה שור המועד, ס"מ, לקח ארבעה אבות נזיקין דיליה ועאל לבי מלכא רבוניה. וזהו פירוש המשנה "ונכנס פשתן", היינו הקליפות, "לתוך החנות" היינו לתוך המקדש. וכשתחשוב "החנות" תמצא כמנין המקדש כ', כלומר שנכנסו לקודש קדשים שהיה עשרים על עשרים, "ודלקו בנרו של חנוני", דהיינו שקבלו כח בעונינו מן חמשה גבורות דהיינו ה' פעמים אלהים עולים ת"ל, ועם כ"ה אותיות עולה תנ"ה, כמנין של חנוני עם הכולל. דוק ותשכח. "בעל גמל חייב" – היינו ס"מ שהוא הסית והדיח אותם לכל רעות(?) ועלה וקיטרג עד שגרם כל זה, לכך הוא חייב. וזהו גם כן כונת המשנה (משנה בבא קמא ב:ה) "שור המזיק ברשות הניזק נגח נשך רבץ בעט ברשות הניזק", שכל זה עשה בבית המקדש וכמבואר ברעיא מהימנא שהבאתי, "רבי טרפון אומר חייב נזק שלם וחכ"א חצי נזק", שאלמלא שניתן לו כח מלמעלה לא היה יכול לעשות כלום וכמבואר במשנה הנ"ל שדלקו בנרו של חנוני וכדכתבתי. ובזה מבואר ממילא הא דפתח בחנות וסיים בבירה, שהכל אחד כדכתבתי, שחנות היינו המקדש ומקדש איקרי בירה כדכתיב "אל הבירה אשר הכנותי".

וסיפא דמתניתין "הניח חנוני נרו מבחוץ חנוני חייב", היינו סוד הגמרא "אמר הקב"ה אני הצתי אש בציון", שבאמת ממרום שלח אש בעצמותי, לכך "אני עתיד לבנותה" וכמו שכתבתי במס' גיטין שזה צדקה עשה הקב"ה ששקד על הרעה ושלח אש מן השמים קודם שגבר יד האויב שבזה נשאר מן הקדושה שם במקומה כמבואר שם בטוב טעם, ומכח זה "ואני עתיד לבנותה" במהרה בימינו אמן.

ובזה מצאנו טוב טעם שני על היות במס' זו עשרה פרקים כנגד עשרה אותיות ממרום שלח אש, כלומר אף שמבואר במס' זו שארבעה אבות נזיקין חרבו עירינו ושממו מקדשינו, גילה לנו רבינו הקדוש שצדקה עשה עמנו הקב"ה שהוא שלח אש ממרום. והתחלת אותיות עולים תרפ"ו כמנין "בחורבן הבית" עם הכולל. ומה היא הצדקה כדי שיקוים הפסוק "שלם ישלם המבעיר את הבערה". וכשתחשוב ב' תיבות אלו "את הבערה" עם התיבות והכולל – עולה תרפ"ו. לכך אמר הקב"ה אני הצתי אש בציון ואני עתיד לבנותה באש שנאמר ואני אהיה לה חומת אש סביב. ולכך סופי האותיות עולים תשע"ג, ועם ד' אותיות – הרי תשע"ז, כמנין ג' תיבות "אהיה חומת אש" עם הכולל. דוק ותשכח.

וכל זה מרומז בפסוק "כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה", ודאי הגמרא עושה צריכות מכל הני אבל בדרך רמז כשתחשוב ששה תיבות אלו "ונאכל גדיש או הקמה או השדה" עם התיבות עולה מכוון כמנין ב' פעמים המקדש עם האותיות. ולכך שלם ישלם כפל, שכל זה עתיד הקב"ה לשלם במיטב הארץ בבי"א.